

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Eriavčeva 4a

ISTRA

ŠALJITE PRETPLATU!

ŠIRITE »ISTRU«!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

POMEN SLOVANSKIH NARODNIH MANJŠIN I NEMČIJI

ZNAČILEN ČLANEK GLASILA SLOVENSKE NARODNE MANJŠINE V NEMČIJI

Glasiilo slovenske narodne manjšine v Nemčiji »Koroški Slovenec«, ki izhaja v Celovcu prinaša 18 t. m. ta značilen uvodni članek.

Ko so ob nastopu novega leta posamezni narodi pregledovali dosežene uspehe in kovali načrte za bližnjo bodočnost, je moralo vsakomur pasti v oči, da je nemško časopisje posvetilo posebno pozornost državam Podonavske kotline in evropskega vzhoda. Če pomislimo, da je Nemčija s prikličivijic Avstrije in sudetskega ozemlja postala daleč najmočnejši politični činitelj v podonavskem območju in da trenutno nima nobenega vidnega tekmeča, ki bi jo mogel resno motiti v njenih načrtih, potem je pač naravno, da se njeni pogledi obračajo v prvi vrsti v zemlje, ki tvorijo po svojih prirodnih bogastvih naravno dopolnitev njenega narodnega gospodarstva. V zvezi s tem se je pojavil za Nemčijo mogoče danes najvažnejši problem, kako priti do iskrenega in konstruktivnega sodelovanja s tem delom Evrope, ki ga v pretežni meri naseljuje slovenski narodi. Nobenega dvoma ni, da bo od pravilne rešitve tega problema za dolgo dobo odvisno blagostanje vse Evrope, prav tako pa bi vsaka pogrešna rešitev pomenila lahko dolgotrajne zapletljajše, pod katerimi bi trpele v enaki meri nemški narod kakor slovenski sosedje.

Novoletna številka dunajske »Freie Presse« je prinesla k temu problemu zanimiva razmišljanja, iz katerih povzemamo samo dve misli. Dogodki v preteklem letu so pokazali, da v srednji Evropi državnih meja ni mogoče spraviti v sklad z narodnostnimi mejami. Ker to ni mogoče,

je treba za ljudi, ki so prisiljeni živeti v državah tužega naroda, poskrbeti zadosno zaščito in jim omogočiti samo-svoje življenje.

To osnovno načelo je Nemčija spoznala in priznala. Če Führer odklanja raznarodovanje in zahteva od narodnega socializma polno poštovanje tuje narodnosti, potem to ni zgolj samo neka moralna zahteva, temveč pomeni za srednjo Evropo priznanje resničnega položaja, ki ga ne more nihče trajno nekaznovan zatajevati.

In druga misel: Narodi jugovzhodne Evrope se dobro zavedajo, da bi nemški narod zadal sam sebi težko rano, če bi hotel nastopiti kot osvajalec. Sosedstvo med nemškimi in jugovzhodnimi narodi lahko menujemo življenjsko skupnost, ki je ne more nihče brez kazni podirati. Če se posreči zgraditi trajno tvorbo s pomočjo medsebojnega zaupanja, potem bo Evropi zagotovljen miren razvoj na njenem najbolj občutljivem področju.

Za nas sta dragoceni predvsem dve ugotovitvi: 1. da nemški narod prihaja vedno bolj konkretno do spoznanja, da je vsako raznarodovanje tujih narodnih skupin zlo tudi zanj in 2. da je sosednji narod na vzhodu in jugovzhodu potrebno sožitje na podlagi medsebojnega zaupanja in sodelovanja.

Seveda pa nikakor ne zadošča samo teoretično spoznanje, temveč morajo načelnim ugotovitvam nujno slediti dejstva v vsakdanjem življenju, ki šele opravičijo vero, da so bila načelna dognanja resno in iskreno mišljena.

Ni slučaj, da so vse tujerodne manjšine v Nemčiji slovenske: Poljaki, lužiški Srbi, Čehi, Hrvati in Slovenci. Pogledajmo si, kakšna vloga je namenjena tem manjšinam pri gradnji nove Evrope. Rekli smo že, da je Evropi zagotovljen miren razvoj in procvit blagostanja samo v iskrenem in enakopravnem sodelovanju med nemškim narodom in slovenskimi narodi na vzhodu in jugovzhodu Evrope. Tako sodelovanje pa je mogoče samo na brezpogojnem zaupanju od naroda do naroda.

Da bo stvar čisto jasna in preprosta, vzemimo iz celotnega problema samo majhen izrez — vprašanje koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov. V sestavu današnje Velike Nemčije pomenita obe narodni skupini številčno tako neznatno postavko, da za 80 milijonski narod zares ne pride v poštev. Tako gledano je pač vseeno, če nemški narod z asimilacijo teh dveh narodnih skupin tekoma ene ali dveh generacij pridobi nekaj desetisočev novopečenih Nemcev. Prav tako nemški narod kot celota ne bo utrpel nobene škode, če bo dovolil tema narodnima skupinama popolnoma svoboden in samosvoji kulturni razvoj. Mislimo, da je stvar dovolj jasna.

ODLAZAK GROFA CIANA

Službena obavijest o razgovorima — Izjava grofa Ciana štampi — Otvorenje izložbe talijanske knjige — Ispračaj grofa Ciana

Službeno saopćenje o razgovorima

Beograd, 23. januara. — Između grofa Ciana i dra Stojadinovića završeni su razgovori, te je o tome izdano ovo službeno saopćenje:

»Priateljski posjet, koji je učinio grof Ciano predsjedniku jugoslavenske vlade i ministru vanjskih poslova g. dru. Milanu Stojadinoviću, pružio im je priliku za svestranu izmianu stanovišta, koja su bila prožeta najvećom srdačnošću. Dva državnika su mogla i ovog puta konstatirati sa zadovoljstvom savršeno funkcioniranje i sretne posljedice talijansko-jugoslavenskog pakta od 25. ožujka 1937. godine, koji je jedan od osnovnih elemenata politike dviju zemalja. U isto vrijeme oni su razmotrili razne situacije u Evropi, koje interesiraju Italiju i Jugoslaviju i potvrdili su zajedničku volju da produže i prodube svoju suradnju u interesu konsolidacije mira i reda u ovom dijelu Evrope, sporazumno sa svima zainteresiranim zemljama, kao i u vezi sa skorašnjim manifestacijama u zemljama susjednim Jugoslaviji, koje manifestacije su

našle u Beogradu na povoljan odjek. U ovo dielo suradnje Italija unosi konstruktivni duh, koji karakterizira osovinu Rim-Berlin. Ovom prilikom ekonomski odnosi između Italije i Jugoslavije bili su također predmet brižljivog ispitivanja. Konstatirano je, pošto se privrede dviju zemalja dopunjuju, da postoje i na tom području velike i široke mogućnosti razvoja, te su dvije vlade odlučile da što življim dodirom porade na njihovom ostvarenju.«

Grof Ciano u glavnom odboru JRZ

Beograd, 23. januara. — Sinoć u 6 sati održao je glavni odbor JRZ svečanu sjednicu radi dočeka i pozdrava grofa Ciana. Članovi Jugorasa i studentskog društva »Slovenski Jug« u stranačkim uniformama pravili su špalir s desne, a zastupnici, senatori i članovi glavnog odbora JRZ s lijeve strane. Na ulazu dočekao je i pozdravio grofa Ciana zastupnik JRZ Gjura Janković. Prisutni su pak burno pozdravili grofa Ciana poklicima: Ciano, Ciano, Ciano! Duce, Duce, Duce! i Stojadinović, Stojadinović, Stojadinović.

Zastupnik Janković pozdravio je oduševljenim riječima grofa Ciana, rekavši među ostalim: »Ja poznajem dobro osjećaje našeg naroda i osjećaje JRZ prema vašem velikom Duceu i mogu vam reći sasvim iskreno, da ga mi volimo i da ne čemo zaboraviti onu veliku gestu, koju je učinio u ruinu prošle godine, kad je posietio našu državu i dao izjavu punu toplih osjećaja priateljstva prema našem narodu. Što se naš tiče, naš dragi prijatelju, ja vam mogu samo zahvaliti, da ste ova četiri dana proveli u našoj zemlji i da ste ne samo u lovu gonili divljač, nego i razgonili stanovite oblačice, koji se još nalaze nad centralnom Evropom.

Govor zastupnika Jankovića bio je često prekidan poviciima Evviva Italia, Evviva Jugoslavija, Evviva Duce, Evviva Stojadinović. Nakon govora glazba Jugorasa završila je kraljevski marš, a zbor Jugorasa odpjevao je fašističku himnu Giovinezze. Zatim je jedan student član Slovenskog juga u uniformi pozdravio grofa Ciana. Na to je jedan član Jugorasa također pozdravio grofa Ciana.

Otvorenje izložbe talijanske knjige

Beograd, 23. januara. — Jučer je u prisutnosti Ni. Vis. Kneza Namjesnika Pavla, talijanskog ministra vanjskih poslova grofa Ciana i predsjednika vlade dra Stojadinovića otvorena izložba talijanske knjige. Tom prilikom je ministar prosvjete Bogoliub Kuindžić održao govor, u kojem je istakao velike tekovine Italije na kulturnom polju. Svoji je govor završio, izrazivši srdačnu zahvalnost velikom Duceu talijanskog naroda i grofu Ciano.

Njemu je odgovorio ravnatelj talijanskog instituta za odnose sa inozemstvom i predsjednik izložbe zastupnik Pavolini, koji je bio odjeven u fašističkoj uniformi. On je u svom govoru među ostalim rekao, da su Italija i Jugoslavija susjedi u geografskom smislu, da se oni ekonomski dopunjuju, ali da su i najbliži po svom duhu.

ODLAZAK GROFA CIANA

Zagreb, 25. januara 1939. — Jučerašnje »Novosti« donose vijest iz Beograda od 23. o. m. o odlasku grofa Ciana: Noćas je napustio Beograd i specijalnim vlakom otputovao u Italiju talijanski ministar vanjskih poslova grof Ciano. Već oko 11 sati na peronu beogradske stanice počelo se je sakupljati mnogo svijeta. Cijeli peron bio je iskićen jugoslavenskim i talijanskim zastavama. Na peronu bila je postrojena muzika JRZ, uniformirani omladnici JRZ i Jugorasa sa zastavama, pjevački zborovi JRZ i Jugorasa te uniformirani članovi studentske organizacije »Slovenski Jug«.

U ponoći s večere, koju je u njegovu čast priredilo Njegovo Kraljevsko Visočanstvo Knez Namjesnik, stigao je na željezničku stanicu grof Ciano s drom Milanom Stojadinovićem, talijanskim poslanikom Indeljem i ostalim članovima svoje pratnje. Oni su pošli u Dvorski salon, gdje se grof Ciano još jednom pozdravio i oprostio sa prisutnima. S pratnjom u kojoj su bili talijanski nemački, mađarski, albanski poslanici, ministar saobraćaja dr. Spaho, ministar prosvjete Kuindžić, ministar unutrašnjih poslova Aćimović, ministar pošta Jovanović, ministar na raspoloženju Janković, pomoćnik ministra vanjskih poslova dr. Andrić, naš poslanik u Rimu Boško Hristić i drugi pojavili su se na peronu grof Ciano i dr. Stojadinović. Talijanska kolonija pozdravila je grofa Ciana dizanjem ruku i burnim klicanijem: »Eja eja, alala! Ciano! Duce! Vodja!« Muzika JRZ završila je talijansku himnu, »Kraljevski marš«. Grof Ciano uputio se je peronom i izvršio smotru postrojenih partijskih organizacija JRZ. Na peronu bio je prisutan i vršilac dužnosti upravnika grada Beograda Sava Čirković. Organizacije JRZ burno su klicale »Ciano! Ciano! Duce! Duce!«, čemu se je pridružila i talijanska kolonija, koja je također klicala »Vodjo! Vodjo!«. Muzika je zatim intonirala fašističku himnu »Giovinezze«. Grof Ciano, izvršivši smotru, pozdravljao je fašističkim pozdravom. Bio je u fraku sa lentom Bijelog orla, preko grudiju, a dr. Stojadinović također u fraku sa lentom visokog talijanskog odlikovanja Sv. Mauricija i Lazara. Burni poklici »Ciano! Duce!« neprestano traju. Grof Ciano drži ruku ispruženu na fašistički pozdrav. Zatim se obraća sa prisutnim ličnostima.

Potom se još jednom grof Ciano srdačno pozdravila sa drom Stojadinovićem i ulazi u svoj vagon. Stojeći na prozoru vagona grof Ciano uzvraća pozdrave

NIJEMCI ZA SVOJE MANJINE

Njemačke narodne manjine na jugoistoku

U Berlinu je osnovana novinska agencija »Dunav«. Ta agencija šalje svim listovima u Jugoslaviji svoje opširne biljtene. Uz ostali materijal, češće se u tim biljtenima nalaze i podaci o njemačkim manjinama i njihovim zahtjevima. Stanovište današnje Njemačke je poznato. Ono glasi: svi Nijemci, gdje god oni žive, smatraju se građanima Njemačke, moše li se to nacionalističko pravo složiti sa državnim pravom onih država, gdje žive Nijemci kao manjine, to je drugo pitanje. — Da prikažemo stav te agencije, a to je ujedno i stav Njemačke, donosimo ovaj članak iz posljednjeg broja tog biljtena:

Nastojanja njemačkih narodnosnih manjina u jugoistočnoj Evropi, da bi unutar političkog preustrojanja svojih država stekle jasan i nedvouman pravni položaj na području narodnosne kulture, kako ona dolaze do izražaja u raznim državnim utanačenjima, nailaze u Njemačkoj naravno na jaku pažnju. Kao temeljnu tendenciju svijui tih nastojanja smatra se ponajprije osiguranje nacionalno-kulturnog vlastitog života u okviru obveza koje kao nešto sasvim razumljiva proističu iz državljanke lojalnosti, a po tom i daljne razvijanje mogućnosti, prije svega na kulturnom i gospodarskom području, koje postoje obzirom na prirodni posrednički položaj raznih narodnosnih skupina prema cjelokupnom njemačkom narodu i prema Reichu. Pod tim stanovištem promatraju se također i sklopljena utanačenja, kao i dana obećanja, pri čem se u njemačkoj javnosti opepatvano naglašuje, da se zakonske odredbe, obećanja i utanačenja zaista moraju provodjati u onom duhu, kom trebaju dati izražaj.

Vse drugače pa se pokažejo postavke, če pomislimo na prej omenjeno sodelovanje Njemčije z narodi jugovzhodne Evrope. V tej luči zadobi teh nekaj desetisočev jugoslovenskih manjšin čudovito tehtnost. Kajti brez vsakega dvoma lahko rečemo,

da bo šele narodnostno zadovoljiv položaj teh narodnih skupin v stanu, da vzbudi zaupanje 25 milijonov južnih Slovanov do nemškega naroda. To dejstvo pa tudi za 80milijonski narod ne more biti več brezpomembno!

Popolnoma napačna je misel, da že zadoščajo korektni ali celo prijateljski odnosi med dvema državama, dokler se ni posrečilo medsebojno zblizati narodov teh držav.

Pogrešna je tudi kombinacija, da narodi ne vodijo evidence nad svojimi sorojaki za mejami.

Narod je neprimerno bolj občutljiv organizem kakor država, kajti prvo je čuteče bitje. drugo pa samo njegov organizem zunanji izraz. Država je razumska tvorba in se mora ravnati tudi po načelih razum-

Tako je u Rumunjskoj zastupstvo njemačke narodne zajednice upravo potpisalo utanačenje, sklopljeno s mjerodavnim vladinim mjestima, prema kojem njemačka narodnosna manjina korporativno pristupa fronti »Nacionalnog preporoda«. Pri tom su u jezično mješovitim krajevima predvidjene njemačke sekcije i zastupstvo na vodećim mjestima i u »Vrhovnom nacionalnom vijeću«. Na službenom području utanačeno je također korporativno uredjenje sa odgovarajućim zastupstvom na vrhovima. Za kulturne, gospodarske i ostale svrhe, iz čega se izričito izdvaja ispoljavanje političkog života odobrio je rumunjski ministar unutrašnjih poslova vlastitu njemačku organizaciju kao zastupstvo narodne zajednice.

U Češko-Slovačkoj je osigurana podloga razvitka u okviru dvostranog utanačenja. Priredbe, kakva je ovih dana održana skupština Saveza Nijemaca u Brnu, kojoj je kao gost prisustvovao i zastupnik NS-zajednice »Kraft durch Freude«, pokazuju, da njemački jezični otoci raspolazu neslomivom životnom voljom. Za Slovačku povedeni su pregovori zbog provodjanja utanačenja, koji obećavaju uspjeh. Njemački narodni zastupnik Karmasin otputovao je međutim preko Praga u Berlin. Na drugoj strani razabire se iz izjava njemačkog narodnog zastupnika dra Kundta, kao i Karmasina, da se još prilično dalekim čini put od načelne pripravnosti do praktične mijene mentaliteta u Češkoj i Slovačkoj. U Mađarskoj se također očekuje stvarno preustrojenje države, a za prvi početak u najmanju ruku službeno odobrenje »Narodnog saveza« uz praktične korake u pravcu ostvarenja zahtjeva, koji su načelno već priznati na raznim životnim područjima, kao za škole, pravo udruživanja, novine i zvanični život.

skih dognani, narod pa je naravna skupnost, ki ima svojo narodno dušo. In ta duša je silno občutljiva za vsako krivico, ki se dogaja na narodnem telesu.

Narodnostno ozkosrčnost, ki vlada na Koroškem, si je mogoče razlagati samo kot žalostno dediščino stare avstro-ogrške monarhije. V tej tvorbi je bil nemški element v manjšini, zato je imela asimilacija tujih narodov svoj smisel in pomen. Kajti razumljivo je stremljenje vladajoče manjšine, da si skuša z asimilacijo tujih narodnih elementov utrditi svoj položaj. Tega smisla v današnji Nemčiji gotovo ni več. S tem je odpadel tudi edini stvarni razlog, ki je opravičeval staro raznarodovalno miselnost. Nova narodnostna načela so jo zavrgla in prav narodni socializem si je nadel nalogo, da uveljavi spoznanje, ki zahteva za vsak narod samosvoje življenje in samobitno kulturno rast. Od tega, kako se bo narodno-socialističnemu naziranju posrečilo rešiti vprašanje jugoslovenskih narodnih manjšin v Nemčiji, bo zaviselo mnogo več, kakor pa si v svoji kratkovidnosti in politični omejenosti morejo zamišljati ozkosrčni vaški politiki

SPREMEMBE

Srečal sem znanca, ki se je pravkar vrnil z doma, ki ga je obiskal po dolgem času. Doma je nekje bližine Trsta, iz majhne vasice M. Pod vtisom vsega, kar je videl in doživel, zlasti pa pod vtisom popolnoma drugačnih predstav, ki niso mogle najti skoro v nobenem srcu zveze s tistimi, ki so mu ostale iz časa, ko je svoj kraj zadnjikrat videl, je bil ves zamišljen in pretresen.

Nič ni več lepega. Mogoče je, a za nas ne. Saj se mladina še zabava in veseli, kot smo se mi včasih. Toda ta zabava je čisto drugačna. Tudi mi smo radi plesali, a ne vsako nedeljo in praznik. V neki zapuščenih hiš, ki so jo predelali, ima svoj sedež organizacija »Dopolavoro« in tam je tudi gostilna, oziroma buffet, kjer so vina cenejša, ker uživa organizacija neke trošarinske ugodnosti. Iz te hiše se vsako nedeljo čuje godba in vpitje; tisto lepo petje je skoro zginilo. Večkrat sem videl, da so tudi v ta kraj morali priti orožniki in pomiriti mlado podivjano kri. Včasih za pretepe nismo vedeli, tu pa pravijo, da so sedaj nekaj vsakdanjega.

Sicer pa žive ljudje precej in zelo revno. Trgovin je bilo prej v vasi več, zdaj je samo eta in še to bodo v kratkem zaprli. Ljudje so se morali odreči vsem stvarim, ki niso najnujnejše. Sladkor in kava, ki včasih nista skoro nikjer manjkala, sta skoro zginila iz hiš. Ljudje prenašajo žrtve ki jih zahteva gospodarska politika. Prenašajo jih z velikimi samopremagovanji. Saj tudi drugače ne more biti.

Dela je malo in po vasi polhajkujejo zdravi in mladi fantje. Mnogi so bili po par let v vojaški službi in so se navadili živeti po južnjaško. Staršeni delajo precej skrbno, čeprav pri raznih nastopih zavzemajo prva in vidna mesta ki jih zelo povzdigujejo, a nič ne nesejo. Hvala bogu takih ni mnogo, a na marsikoga napravijo zelo slab vtis, ker so najbolj vidni. Precej jih je namreč, ki jim vse, kar se okoli njih dogaja, dela prav resne skrbi. Zlasti ne puste, da bi jim razni vplivi popolnoma odtujili njih otroke.

Drugo, kar sem opazil, so številne dražbe. Ne le, da je že precej, menda prav dobrih posestnikov, do danes gospodarsko propadlo in da so nekateri že koloni na nekdanji svoji zemlji, par jih je tudi že šlo drugam služiti, ampak pričela so se počasi majati skoro vsa posestva. Skoro vsi vise kot na nit in čakajo, da jih bo ta ali oni upnik pognal. Seveda so najnujši zakupniki in pobiralci davkov. Pravijo sicer, da bo spet oživelo delo v Trstu in da bo tu več prometa. Toda o tem govore že dolgo let.

Precej olajšanja je sicer nastalo od kar smejo ljudje čitati slovenske časopise, ki so na žalost precej dragi. Knjige, ki bi jih ljudje želeli, od tu, pa so po ceni naravnost nedosegljive, zlasti z ozirom na valuto. Nekoliko življenja so prinesli tudi ljudje, ki se obiskujejo in ki prinašajo novih vezi in utrjujejo stare.

Tako sem še pod vsemi utisi, ki so večji del slabši, da ne morem razbrati iz vsega še ničesar jasnega. Zdi se mi pa, da se tu odigrava nekaj, kar bo imelo za naš narod težke posledice, ki jih bo prebolel le, če bo močan. **š. k.**

MADAR IMENOVAN SENATOROM

Beograd, 23. januara. — Potpisan je ukaz, koim se imenuje za senatora dr. Imre Varady, odvetnik u Petrovgradu, i jedan od vodja madžarske narodne manjine u Jugoslaviji. Novi senator dr. Imre Varady dao je povodom svog imenovanja ovu izjavu:

»Otkad je preuzela upravu države vlada dra Stojadinovića, položaj madžarske manjine znatno se poboljšao. Madžarska manjina želila je uvijek da ima svoje predstavnike u skupštini i senatu. Ovoj se želji sada izašlo u susret. Moje imenovanje za senatora smatram kao prijateljsku gestu i prema cijeloj madžarskoj manjini u Jugoslaviji. Ova prijateljska gesta vlade biti će predmet nove suradnje madžarske manjine sa jugoslavenskom većinom na političkom polju. Nadamo se, da će ova suradnja imati za rezultat podizanje madžarske manjine na ekonomskom i kulturnom polju. Madžarska manjina sa velikom pažnjom prati rad i uspehe vlade na konsolidiranju odnosa Jugoslavije sa svim susjednim državama.

Mi visoko cijenimo napore vlade dra Stojadinovića da se atmosfera prijateljstva stvori i orema Madžarskoj Smatram, da ovim naporima vlade može mnogo doprinijeti korektno i lojalno držanje madžarske manjine i njena vjernost kralju. S druge strane nadam se, da ćemo plodove toga ubirati u prvom redu mi madžarska manjina Jugoslavije«.

Pastirsko pismo goriškega nadškofa

Nadškof Margotti je izdal pastirsko pismo o španski državljanski vojni

Goriški knezonadškof mons. Margotti je izdal v prvi polovici januarja pastirsko pismo, posvečeno dogodkom v Španiji, ki je bilo prečitano vernikom v cerkvah na Goriškem. Pismo se glasi: »Mnogi sledijo te dni v poročilih velikih dnevnikov vojnim dogodkom v Španiji in v naši katoliški in fašistični Italiji so brez dvoma vsi prežeti z radostjo in z obnovljenim upanjem spričo veselega oznanila o zmagah nacionalistev.

Katoličani vidijo v Francovi zmagi zmago krščanstva nad novim barbarstvom; dobri Italijani (in danes lahko mislimo, da so pod fašističnim podnebjem vsi Italijani vredni svojega imena) vedo, da so se v Španiji sestali vsi najslabši zastopniki temnih demokratskih režimov, da skušajo zadnji naskok proti granitni skali krščanske civilizacije, ki ima središče svojega razširjanja in izžarevanja v večnem Rimu, sedežu vikarja Kristusovega.

Toda iz cesarskega Rima so nekoč že krenile legije na pohod za zavojevanje sveta, in iz katoliškega Rima so šli po svetu miroljubni oznanjevalci evangelija, da razsvetlijo poganske narode in jih pridobijo za Kristusa. In v teh zadnjih časih smo prisostvovali velikodušnemu in globoko krščanskemu dejanju novih dučejevih legionarjev, ki so prezirajoč vsako nevarnost in pripravljeno dati življenje za Boga in za slavo Italije, priskočili na pomoč mučenemu bratskemu narodu.

Katoličani si ne morejo prikrivati, da so tisti, ki so doprinesli odločen delež krvi in znoj za Kristusovo zmago v Španiji, za odrešitev od rdečih podjarmljenih pokrajin, za osvoboditev oskrujenih cerkva, za povratek tlačenega ljudstva k Bogu in za njegovo svobodo, — bili naši vrli legionarji.

Bolj zaslužni kot nekdanji križarji so ti današnji vojaki, branitelji Kristusa in njegovih oltarjev, kajti ne vodi jih nikak manj plemenit ideal, nikak gmotni interes, nikada ničemurnost srednjeveškega spomina.

Katoličani, Španci in njihovi bratje po vsem svetu, vedo, da pod gomilami, raztreseni po vsem prostranem vojnem območju, počivajo tudi naši legionarji, ki so se žrtvovali zato, da bi vrnili Španiji njenega Boga, njene cerkve, njene ideale, bogastvo njene omike.

Toda katoličani Italije, motreč prijateljsko zemljo, se bodo bolj kot drugi spominjali zaslug vzornikov vere in domovine, ki jih je fašizem — kar trdim z zadoščenjem — z obnovitvijo vrednot verskih činiteljev našega naroda znal prebuditi.

Evo zakaj se nam zdi potrebno pozvati naše častite sobrate in za nje ves naš verni narod, da se s čutom hvaležnosti spomnijo španskih legionarjev. Toda krščanska misel ne more biti ločena od molitve, ki je občutljivi in najdragocenejši element tiste katoliške solidarnosti, ki se imenuje bratska milosrčnost.

Molimo torej vsi z veliko gorečnostjo, da bi naši veliki in junaški padli, ki spijo svoj smrtni sen pod španskim nebom, imeli v večni slavi počitek in mir!

Molimo za sinja krila Italije, ki nosijo nad še podjarmljena mesta svoj svarači grom, predznaniatelj bližnje osvoboditve in strašen osvetnik tistim človeškim zverem, ki so razčetrtovali duhovnike, menihe, nune, neoborožene dečke katoliške akcije; tistim rokoma novim Judom, pijanim krščanske krvi, ki so križali španske mučenike, umirajoče s krikom v grlu: živijo Kristus kralj, živijo Španija.

Molimo za sinove naše Italije in za naše španske brate, ki se z junaško smelostjo borijo zato, da zmaga red omika, vera nad boljševiskim kaosom, nad rdečim barbarstvom, nad zanikanjem vsake nadnaravne misli! Prosimo zanje zmage in prosimo Boga, da bi se kmalu vrnili ovenčani s slavo, potem ko so dali Španiji svobodo, mir!

Gorica, 9. januarja 1939.

† Carlo, nadškof

NAMERE TRŽAŠKEGA ŠKOFA

Pred kratkim je cerkvena oblast v Rimu določila sedež cerkvenih sodišč za razveljavljanja zakonov (porok). Za Julijsko Krajinu je sedež takega sodišča v Benetkah. Ta ureditev je dala fašističnim listom v Trstu povod, da so znova ogreli zahtevo po ustanovitvi nadškofije v Trstu mesto dosedanje navadne škofije, češ da bi nadškofija prinesla Trstu, ki je itak že sedež raznih političnih središč in sodišč, tudi cerkveno sodišče. Pri tem so odkrili tudi spremembo v gledanju italijanskih vernikov v tem pogledu. Pred vojno, dokler je spadala Julijska Krajina še pod Avstrijo in je Vatikan v dokajšnji meri še skušal biti pravičen tudi nasproti slovenskim in hrvatskim vernikom na Primorskem, je bila verjetnost, da postane tržaški nadškof kak Slovenec ali Hrvat, kakor je bilo v zadnjih letih že nekaj škofov v Trstu slovenskega ali hrvatskega pokoljenja. Slovenskega nadškofa v Trstu pa so se Italijani silno bali, zato so bili proti ustanovitvi nadškofije v Trstu in so rajši videli slovenskega nadškofa v skromnejši Gorici. Sedaj pa je očitno odpadla nevarnost, da bi Vatikan postavil za škofa v Trstu Slovenca ali Hrvata, zato je odpadla tudi bojazen tržaških Italijanov pred povzicanjem tržaške škofije v nadškofijo.

Ko se je po odhodu škofa Fogaria izpraznilo mesto tržaškega škofa in je goriški nadškof Margotti prevzelčasno upravo tržaške škofije, so nekateri mislili, da bo tei upravni združitvi goriške nadškofije in tržaško-koprske škofije sledil prenos nadškofije iz Gorice v Trst.

Ko pa je bil imenovan za tržaškega škofa dotodani reški škof Santin, je šel

predvsem med slovanski verniki glas, da se je to zgodilo za njegove zasluge pri raznarodovanju slovenskih in hrvatskih vernikov v reški škofiji, in da bo za svoje delo bržkone tudi povzican v nadškofa. Tudi po sedanjih akcijah fašističnih listov za pretvoritev tržaške škofije v nadškofijo je izhajalo, kakor da bi stal zanjo sam tržaški škof.

Sedaj pa je glasilo tržaške kurije »Vita nuova« objavilo daljši članek, v katerem se zavrača ta domneva, češ da tržaški škof ima trenutno druge važnejše skrbi. Prva njegova skrb da je preskrbeti si čimprej duhovništvo, ki bi bilo v skladu z obsegom in važnostjo škofije. Zato je po mnenju škofa Santina nujno potrebno, da se v Trstu ustanovi semenišče (teologijo), ki bi bilo kos sedanjim potrebam.

Dosedaj so se bodoči duhovniki združene tržaško-koprske škofije vzgajali v malem semenišču v Kopru in v velikem semenišču v Gorici. Nj nam znano, da bi goriško semenišče na enkrat postalo pretresno in da ne bi več zadostovalo tudi potrebam tržaške škofije. Vse kaže, da ima Santinov načrt docela drugače namene. O tem nam priča že dejstvo, da že kot reški škof ni pošiljal bodoči naraščaji v Gorico, temveč v Benetke in da je tja diriziral tudi že gimnazijce, kolikor niso našli mesta v reškem malem semenišču.

V tei naši domnevi nas potrjuje tudi pisanje italijanskih listov, ki pravijo, da »mora biti duhovništvo v tržaško-koprski škofiji po številu in po svoji višini kos težkim nalogam, ki jih mu nalagajo interesi Cerkev in Domovine.«

POČASTITEV SPOMINA POK. KONSISTORIJALNEGA SVETNIKA BLAZIJA GRČE

Šempas, 1. januarja 1939. (Agis) — Vespri smrti bivšega dolgoletnega šempaskega župnika, konzistorijalnega svetnika Blazija Grče, ki je umrl na božični dan v Senčurju pri Kranju, je pri nas globoko odjeknila. Razširila se je takoj po vasi in okolici, čim je o njej poročala ljubljanska radio postaja. Bil je starosta slovenskih duhovnikov, starejšim občanom je pokojnik še vedno v živem spominu radi svojega dolgoletnega intenzivnega, ne samo poklicnega temveč tudi kulturno-prosvetnega delovanja. Štejeemo ga za med ustanovitelje vseh naših važnejših ustanov, ki so tako plodovito delovale v korist našega naroda. Marsikdo izmed nas bi se bil rad udeležil njegovega pogreba, zlasti pa duhovni sobratje iz vsega okraja, toda formalnosti s potnimi listi so to npreprečile. V počastitev njegovega spomina pa so na dan njegove smrti in pogreba zvonili v farni cerkvi in

podružnicah, brale pa so se tudi zadušne maše, kot v Šempasu in tudi po drugih vaseh, ki so se ih udeležili domačini in velikem številu se je tako na dostojen način oddolžili spominu dragega pokojnika.

Novi župnik v Batujah

Gorica, 1. januarja 1939. (Agis) — V Batujah je bil v začetku januarja postavljen za župnika e. Krapež Anton, doma z Otlice, dosedani župnik v Otaležu pri Cerknem. Batuje so bile po smrti župnika Ienacija Lebana, ki je dne 23. 9. 1938, podlegel posledicam avtomobilskega karambola, brez dušnega pastirja in je to mesto začasnoupravljaval msgr. Al. Novak, dekan v Črničah. Novoimenovani župnik pa se do sedaj ni mogel preseliti radi hude zime in visokega snega na Cerkljanskem, ki je za nekaj dni povsem ustavil promet

C. z želatino eksplodirala

in smrtno ranila mehanika

Gorica, 1. januarja 1939. — Dne 21. t. m. je umrl v mestni bolnišnici kljub vsemu prizadevanju Ladislav Gregorič, 18-letni mehanik iz Prvačine. Ko je v mehanični delavnici S. Černigoja v St. Petru postavil na ogenj cev, se je ta kmalu s silno eksplozijo razpočila in smrtno ranila Gregoriča. Cev je bila namreč napolnjena z želatino in je ostala še od svetovne vojne. Ker te cevi po zunajnosti nikakor ne gledajo, da bi bile kako strelivo in so zelo podobne kratkim kosom navadnih cevi, se je z njimi zgodilo že mnogo nesreč. Policija je takoj napravila preiskavo in je ugotovila, da je Gregoriču prodala cev z želatino 28-letna Friderika Šiligojeva iz St. Petra. Šiligojeva je bila naznanjena sodišču zaradi krivde Gregoričeve smrti in zaradi prestopka odredbe, s katero je bilo prepovedano pobiranje in prodaja vojaškega materiala. Po prvih poročilih je baje Gregoriču prodal usodno cev Fortunato di Lenardo iz Vidna, ki pobira staro železo po Goriškem. Eksplozija je bila tako močna, da je Gregoriču odtrgala desno roko in ga ranila po vsem telesu.

Mesti dekana v Kanalu in Idriji nezasedeni

Gorica, 1. januarja 1939. (Agis) — Mesto dekana v Kanalu ki je izpraznjeno po nepričakovani smrti mons. Venceslava Beleta, bo najbrže za nedogleden čas ostalo nezasedeno. Naslednik bi namreč moral plačati posebno takso 800 lir. Poleg tega bi moral prispevati tudi za investicije, ki jih je pokojni dekan vložil v župnišče, vrt itd. Poleg tega je mesto dekana v Kanalu zelo težavno in zahteva velikih duševnih in telesnih naporov, ki so kot je ugotovil zdravnik tudi krivi prerane smrti mons. Beleta. Zanimivo je, da je tudi mesto idrijskega dekana po smrti mons. Arkota ostalo še vedno nezasedeno. Imenovan je bil sicer na to mesto dekan iz Grčaria, Loize Filipič, ki pa je imenovanje odklonil. Tudi tukaj je iskati vzroka v tem, da je mesto zelo delikatno in zahteva preveč duševnega napora.

Protizidovski ukrepi

Trst, 1. januarja 1939. (Agis) — Ko so morale tik pred božičnimi prazniki odslužiti židovske rodbine v Trstu vse služkinje, ki niso židovskega porekla, je zgubilo svoja mesta okrog 2.500 naših deklet. O tem so tržaški pa tudi drugi listi poročali zelo obširno in priznavali, da bo s to odredbo prišlo ob kruih veliko število oseb, zlasti žensk. Znano je, da so bile tržaške židovske rodbine zelo premožne, kar se je ugotovilo tudi ob cenitvi njihovega imetja. Večina teh družin je zaposljevala po več nameščencev, ki so bili po večini iz naših krajev in so bili sorazmerno dobro plačani. To je spet nov udarec za našo deželo, posebno radi tega, kar se je ta odredba izvedla sredi zime, ko je tem težje dobiti kakršnokoli zaposlitev.

Težave pri potovanju

Trst, 1. januarja 1939. (Agis) — Potniki, italijanski in tuji državljani, so ob prekošenju meje podvrženi strogi omejni kontroli in temeljitemu osebnemu pregledu. Zlasti strogo se izvaja kontrola po za to postavljenih ženskih uslužbenkah nad ženskami. Ti ukrepi, ki so v zadnjem času zelo poostreni, imajo namen preprečiti vsako tihotanstvo deviz, dragih kovin, zlasti pa dragih kamnov, ki so jih v zadnjem času skušale židovske rodbine po nezakoniti poti odnesti preko meje. Oblasti izdajajo potne liste le v takih slučajih, kjer lahko prosilec dokaže, da je vzrok njegovega potovanja smrt ali pa smrtno nevarna bolezen rodbinskega člana.

DROBIŽ

— Brie. — Umrl je 63-letni posestnik Pečenko Andrej iz znane rodbine Pečenkovič iz Ribemberga. *

— Gorica. — V bolnišnici je umrla decembra 1. l. znana gostilničarka Katarina Drubik roj. Vipavec iz Kamenj na Vipavskem, kjer je imela dobro znano gostilno. Zaradi operacije na slepiču je šla v bolnišnico. Ker pa se je operaciji podvržla nepozno, je bila zdravniška pomoč zaman. *

— Ročinj. — Te dni je umrla menda najstarejša ročinska občanka 84-letna Ana Poberajeva. *

— Kanal. Pri gradbenih delih ob Soči je bil teško ranjen Josip Obid iz Cerknega. Med delom se je nanj zavalila velika skala, ki mu je povzročila težke rane na glavi in mu prelomila hrbtenico. Njegovo stanje je nevarno. *

— Trst. — Pred sodiščem se je moral zagovarjati Rikard Kocjančič zaradi tihotapstva konj. Pri Prevalu so ga pričeli finančni stražniki ker ni mogel dokazati od koga je kupil konje. Obtoženec je pred sodiščem izjavil, da jih je kupil v Postojni ali da ne ve za imena prodajalcev. Sodišče ga je oprostilo zaradi pomanjkanja dokazov in odredilo vrnitev dveh konj, ki so mu jih bili ob aretaciji odvzeti.

ITALIJANSKA PUBLIKACIJA O RASNEM PROBLEMU

Odkar se je sprožil tudi v Italiji po zgledu Nemčije židovski problem, izhaja v Rimu polmesecnik, ki nosi naslov »La difesa della razza« (zaščita rase). Dodatek k naslovu se glasi: »Znanost, dokumentacija, polemika, vprašanja«. Revija urejeje Telesio Interlandi, v redakcijskem odboru pa so prof. dr. Guido Landra, prof. dr. Lidio Cipriani, dr. Leone Franz(?), dr. Marcello Ricci in dr. Lino Busingo. Spričo takega odbora bi človek pričakovali tudi primerno vsebino. Toda časopis prinaša v glavnem ponatise že znanih slik ali fotomontaž o židih ter manjše članke, ki nimajo z rasnim problemom prave zveze.

Prva letošnja številka (od 5. januarja 1939) pa je prinesla na prvi strani zanimivo karto, ki bo zanimala tudi naše čitatelje. Karta predstavlja Sredozemno morje. Ozemlje ki ga obdaja, je barvano v štirih barvah. Bela barva prikazuje ozemlje, kjer biva izključno samo italijanska rasa. V tej barvi je narisana vsa Italija, poleg tega pa še Korzika, južni del Švice in vzhodni del Južne Francije ter na vzhodu Notranjska, Gorski Kotar, Hrvatsko Primorje in Dalmacija. Ozemlje, kjer je italijanska rasa močno zastopana, je svetlosivo. Tako ozemlje je v Libiji in Tunizu ter v srednjem delu Južne Francije in ob dokaj širokem pasu onstran Velebita.

Temnosivo pa je ozemlje, kjer je italijanska rasa sploh prisotna. V tej barvi obdaja širok pas vse ostalo obal Sredozemskega morja v Španiji in na Balkanu, pa tudi na maloazijski in na afriški obali. Ob afriški obali je ta pas celo veliko širši kakor je povprečna širina italijanskega polotoka. Značilno pa je, da je tudi zapadni del Južne Francije naslikan v tej barvi, tako da sega ozemlje z italijansko raso prav do Atlantskega oceana. Drugo ozemlje je črno pobarvano.

Zanimiv članek o rasah je objavil tudi neki Valerio Giorgi v tržaškem »Piccolo della Sera« od 19. januarja t. l. Tam se bavi namreč z izvorom balkanskih narodov, zlasti s problemom dinarske rase. Pri svojih izvajanjih se sklicuje na pričanje »nekega Srba arijske rase, to se pravi s plavimi lasmi in modrimi očmi«. Po pisčevem mnenju so namreč pravi Srbi plavolasi in modrooki, v kolikor ne gre za »mestice«, ki so nastali po mešanju s črno raso(!). Ta črna rasa je sedanja »dinarska rasa«. Pisec nam zna celo povedati, odkod so prišli ti črni »negroidi« na Balkan. Prišli so namreč iz Hindostana. Prišel pa jih je na Balkan sam Aleksander Veliki. Po njegovi zaslugi so prišle torej v četrtem stoletju pred Kristom na Balkan žene iz hinduskega plemena in moški iz najnižje indijske kaste »pariaste«. Potomeci teh Indijcev najnižje vrste so sedanji Cigani, Cincari, Vlahi, Morlaci in Uskoki.

Na ta izvor »dinarske rase« spominja po avtorjevem mnenju tudi ime »Črna gora«, češ da se je prvotno glasilo »Črno gora« kar prevedoče on v »Monte de Černoj«, to je v Goro nekega črnkega plemena, ki je nosilo to ime in ki je dalo Srbiji pozneje dvanajst kraljev in dva carja.

Ne maram tu niti naštevati vseh slabih lastnosti, ki jih pripisuje člankar potomcem teh črncev in tudi nočemo pobijati njegovih »znanstvenih« ugotovitev. Svetovali bi mu samo, da naj si izbere bolj hvaležno polje za podobna razmišljanja...

P. P.

NOVO DJELO DRA LAVA ČERMELJA

Dr. Lavo Čermelj je u posljednjem broju revije »Misel in delo« objavio opširnu studiju pod naslovom: »Bilanca našega naroda za mejamik«. Sa da je ta studija izašla u posebnom otisku kao brošura na 20 stranica velike osmine.

Svojom poznatom točnošću i preciznošću iznosi tu dr. Čermelj pregled hrvatskih i slovenskih narodnih manjina u Italiji i Njemačkoj kao bilancu povodom dvadesetogodišnjice Jugoslavije. Sadržaj se dijeli na sljedeća poglavlja: Uvodna beseda, Za našo zapadno mejo, Za našo severno mejo.

U uvodu kaže pisac da treba napraviti narodnu bilancu prigodom 20-godišnjice opstojanja Jugoslavije, ali ta narodna bilanca ne bi bila potpuna kada se ne bi u njoj iznijela i pasiva — tj. kada se ne bi u nju unijele i naše narodne skupine koje se ne nalaze u Jugoslaviji. Nadalje iznosi kriterije po kojima je napisao tu raspravu — razmatranje da li taj naš narodni gubitak nije samo u nepričavanju naših narodnih skupina u Italiji i Njemačkoj ili se radi doista o gubitku. Osim toga u toj studiji razmatra uzroke eventualnoga brojanoga nezadovoljanja i ujedno traži da li su se u pojedinim slučajevima ispunila obećanja i obaveze primljene za zaštitu naših narodnih grupa u drugim državama. Jedino na osnovu tako sastavljene bilance, možemo da postavimo program za daljnji rad u korist našega naroda izvan granica, završava dr. L. Čermelj svoj uvod.

ČETIRI HRVATSKE KNJIGE U ISTRI

Lanjske godine je »Društvo sv. Mohora za Istru« u Trstu bilo izdalo tri knjige (Zapisnik, Zabavnik i Knez sa Tahitija) u nakladi od 2.400 komada po knjizi. Knjige su već prvi mjesec bile rasprodane. Mi smo se početkom prošle godine bili opširno osvrnuli na ta izdanja. Pišući o »Zapisniku« u prvom lanjskom broju našega lista bili smo podvukli siromaštvo te knjižice ističući uzroke tome, a kasnije (u br. 5) donijeli smo i osvrt na naš prikaz iz pera čovjeka blizu »Društva sv. Mohora za Istru«. Mi smo u dva navrata, pišući o tim knjigama, podvukli pozitivnu stranu u izdavanju hrvatskih knjiga u Istri bez obzira na sadržaj i prikazivajući lanjski »Zabavnik« bili smo kazali između ostaloga:

»To je najveća prednost ove knjige — to da će unijeti hrvatsku pisanu riječ u naša sela u Istri i da će ta riječ biti pristupačna svakome. Ima u njoj i sastavaka (Od pečine do nebodera, Borba s divljim svinjama itd.), koji imaju vrijednost samo radi svoje zanimljivosti, a time će se mnogog dječaka privući da te stvari pročita. Na taj način će knjiga doći do ruke i onih koji nisu nikada učili hrvatska slova i koji, kada pišu pisma braći hrvatski, pišu: gluhdi mjesto ljudi, crava mjesto krava itd.

Razumljivo je da u knjizi nema ništa ni o povijesti Istre, ni o politici, ni uopće o najaktuelnijim problemima sadašnjice. I slike u njoj su slike kakovih se svakodnevno vidi u raznim magazinima, ali to je razumljivo. Urednici bi sigurno bili radije donijeli slike istarskih sela i istarskih ljudi, ali to bi već bila — politika. A imati ambiciju voditi u Istri danas politiku — i to još knjigama stampanim u Trstu — bilo bi, blago rečeno, naivnost. Dati ljudima makar i cjenike pisane hrvatski, to je već nešto — a dati im hrvatsku knjigu to je mnogo. I zato ne treba pri tome gledati ni politiku, ni ideološku boju.

Glavno je da hrvatska knjiga dodje u hrvatska istarska sela, a sve ostalo je za sada sporedno. I radi toga treba iskazati čast, kao što smo u početku rekli, onim ljudima koji dvadeset godina iza okupacije rade na tom zaugarenom polju.

Mislimo da je bilo potrebno istaknuti naše pisanje prošle godine kao uvod u prikaz ovogodišnjih izdanja »Društva sv. Mohora za Istru«:

Pred nama su četiri ovogodišnje knjige: Danica, koledar za 1939 god., Genoveva Krištofa Šmida, zbirka narodnih pjesama Rožica moja i Zabavnik.

Sve te knjige su mnogo bolje od lanjskih iako ih je izdalo isto društvo i, u glavnom uredili isti ljudi. To poboljšanje može se pripisati izmijenjenim političkim odnosima između Jugoslavije i Italije, jer su sigurno urednici imali malo slobodnije ruke u izboru građe, a cenzura je bila manje stroga. To se osjeća već na osnovnoj knjizi — koledaru »Danici«.

Danica, koledar za 1939 god., izašla je poslije trogodišnje pauze. Lanjske godine je materijal »Danice« bio podijeljen na »Zapisnik« (koledar) i »Zabavnik«, zbirku pripovijedaka, pjesama, članaka itd. Ove godine je »Danica« izašla u tradicionalnom obliku s novom naslovnom slikom ak. slikara Crnobora (iz Banjola nad Pule). Iza uobičajenih stranica (koledar, tarife itd.) slijedi bogat i raznolik sadržaj. U četrdesetak raznih sastavaka dati su popularni gospodarski članci, kraće crtice iz istarskog života, razne zanimljivosti, upute i sl. Osim toga je u sadržaju desetak vrlo lijepih fotografija, među kojima neke prikazuju vrlo uspješno pojedina istarska mjesta. Pri koncu je zbirka zagonetaka, pošalica, pitalica i slično. — Knjiga je stampana na dobru papiru, pa je u svemu vrlo uspješna i istarskom seljaku će vrijediti daleko više nego obični jednogodišnji koledar.

Genoveva, pripovijest Krištofa Šmida je knjiga o kojoj ne treba puno pisati, jer nema valida odraslijeg čovjeka koji je nije čitao. Knjiga je jezično dotjerana, a ilustrirana je originalnim slikama Josipa Crnobora. — Da je »Društvo sv. Mohora« izdalo tu poznatu pripovijest za istarskoga seljaka postoje sigurno razlozi, a jedan je vjerojatno i taj što je kroz posljednjih dvadesetak godina te knjige skoro nestalo u Istri, a ljudi, osobito oni koji su je nekada čitali, traže da je nanovo čitaju i daju u ruke svojim mladim ukucanima.

Rožica moja — to je sigurno najuspješnija knjiga toga društva do sada. Formata šesnaestine, tako da može stati u mali džep, najpogodniji je za nošenje. Na 140 stranica toga formata sakupljeno je 120 pjesama. Sve lirске istarske narodne pjesme — od dječje poskočnice »Kolo, kolo i šulanca« do impresivnih naricaljka. Većina pjesama je u dijalektu kraja odakle potječu, a unutra je i većina pjesama koje se po Istri pjevaju kao narodne pjesme — dvoglasno. Da zbirka bude potpunija, unijete su i one pjesme iz drugih krajeva koje su se pjevale i pjevaju se još po Istri i koje su tako popularne da su postale zaista već i one narodne. Tako je u »Zaspal Pave« u toj zbirci i pjesma »Miruj, miruj srce moje«.

Književni kritičar ili neki folklorista sigurno će tome prigovoriti, ali taj prigovor je lako odbiti. Cijli te knjižice nije da iznosi narodnu pjesmu iz Istre pred širu hrvatsku publiku, već joj je cilj da istarsku hrvatsku narodnu pjesmu sačuva u Istri i da u nju, sačuva melodiju i unijetnu hrvatsku pjesmu, barem onu koja je u Istri bila prije rata uhvatila dubok korijen. Imajući taj cilj pred očima — sačuvat hrvatsku riječ i donekle i melodiju u

Istri — sastavljač je taj postavljeni si cilj odlično izvršio.

(Ako »Društvo sv. Mohora« izda još i sličnu zbirku junačkih pjesama, kojih ima još i danas po južnoj i jugozapadnoj Istri, naš seljak će dobiti ponovno u ruke cjelokupno svoje narodno blago u stihu — lirsko i junačko.)

Naslovnu sliku u dvije boje je ukusno i uspješno izradio Crnobori.

Zabavnik. — I kod »Zabavnika« opaža se na prvi pogled novost — zapravo dvije novosti. Prva je u tome što su ga izdala zajedno dva društva: Društvo sv. Mohora i Gorička Matica, ili kako piše na knjizi: Sodalizjo S. Ermacora e Unioio editoriale goriziane. (Sve knjige su stampane u »Tipografija consorziale-Trieste« — nekadašnja tiskara »Edinost«.) — Druga, novost je u tome što nosi potpuno istarski biljeg. Počinje s jednom novelom u porečkom dijalektu, da nastavi s pjesmama, crticama i člancima u dijalektima iz svih krajeva Istre, pa čak i u teško razumljivom buzetskom dijalektu. Svuda piše iz kojega kraja je to narječje.

Nataj način postaje knjiga čisto istarska — bliska seljaku kojemu je namijenjena. Uvažavajući taj psihološki moment kao i obrazovni nivo istarskog seljaka naročito mladih koji nisu pohađali hrvatske škole, postizava ta knjiga ono što mora postići svaka uspješna knjiga: da je čitatelj osjeti na prvi pogled svojom.

Mislimo da će i taj »Zabavnik« postignuti potpuno svoju svrhu.

Pri koncu ovoga prikaza moralo bi se izreći i kritiku — prigovoriti možda jednoj ili drugoj knjizi. Ali objektivna kritika mora voditi računa o vremenu, mjestu i drugim prilikama u kojima neko djelo nastaje. Ako usvojimo vrijeme, mjesto i ostale prilike u kojima su te knjige izdane, ne možemo naći niti jedan prigovor, osim možda prigovor korektorima (naročito »Zabavnika«) koji su pustili da knjiga izade s nekim krupnijim štamparskim pogreškama.

Sve u svemu knjige su vrlo uspjele, i »Društvo sv. Mohora« (za »Zabavnik« i Gorička Matica) izvršilo je kulturno i nacionalno djelo izdavanjem i rasturanjem desetak tisuća knjiga među hrvatski narod u Istri. Ako nadodamo da društvo nije tečevo poduzeće, jer je sve četiri knjige dalo za 5 lira, rekli smo ono glavno što je trebalo na ovom mjestu kazati o tim knjigama. — P.

ŠE NEKAJ PUBLIKACIJI IZ LETA 1938

Poleg slovenskih knjig, ki smo jih pred kratkim omenili v našem listu, so izšle leta 1938. v Julijski Krajinii še sledeče slovenske publikacije:

Z nekoliko zamude za rednimi publikacijami je izdala GORIŠKA MATICA kot izredno publikacijo proti doplačilu: povest Franceta Bevka: »Stražni ognji«. Knjiga je na lepem papirju in obsega 173 strani. Ilustriral jo je in ji narisal dvobarvni ovitek Milko Bambič.

Založba »Sigma« v Gorici je izdala leta 1938. te-le knjige:

»Pratika za navadno leto 1939« s krajšimi članki in z nasveti in navodila za vsakdanje potrebe.

Henrik Sienkiewicz: »V službi Najsvetejše«, zgodovinska slika iz švedsko-poljske vojne. Prevajalec ni omenjen.

J. Spillmann: »Na morišče!«, zgodovinski roman iz časov francoske revolucije. Slovensko izdajo priredil R. Bednarik. Prvi del.

»STRAŽNI OGNJI« FRANCETA BEVKA.

U božićnom broju bili smo donijeli popis ovogodišnjih slovenskih izdanja u Julijskoj Krajinii. Među tim knjigama i smo bili spomenuli roman Franceta Bevka »Stražni ognji«.

»Stražni ognji« je historički roman iz druge polovice petnaestoga vijeka. Upad Turaka u naše krajeve je zanimljivo isprepleten s ljubavnom fabulom. Mjesto zbivanja je Vipava i okolica. u vremenu kada je naš seljak bio kmet gospode u tvrđini kaštelima. To je doba kada je vladalo bezvladje i kada su feudalci bez suda i ikakve isprike otimali slobodnim seljacima imanja i slobodu i pretvarali ih u kmetove.

Roman nosi sve odlike Bevkova stvaranja. plastičan prikaz vremena i događaja, tečan dialog i psihološki opravdava djelovanja lica. Roman je ilustrirao vrlo ilustrativno Milko Bambič.

NOVI BROJ »MALOGA ISTRANINA«

Izašao je iz štampe januarski broj »Malog Istranina« što ga već desetu godinu izdaje i uređuje g. Ernest Radetić u Zagrebu. Ovaj broj ima sljedeći sadržaj:

Legenda o zrikavcima (E. R.), Lijepa Raša (Viktor Car Emin), Vinograd u zimi (Ljubo Brgić), 70-godišnjica Rikarda Katalinica Jeretova, Zima (Josip A. Kraljić), Klok i Jožić, Znete li što je esperanto? (D. Benčić), Dječje novine, Priroda, Iz stranih zemalja, Zvezdoznanstvo, Jurićev kutić, Zdravlje, Razno i t. d.

Pretpлата stoji 12 dinara godišnje, i preporučamo svim našim roditeljima da nabave taj jedini hrvatski istarski dječji list za svoju djecu. List se naručuje na adresu: Zagreb, Krajiška ul. 12.

JURINA I FRANINA

Franina: Kako bi bilo Jurina da ja i ti poidemo jeno malo kamo u lov?

Jurina: A kamo? Poli nas je već lovcinego zeci! Niki dan san trideset kilometri ubaša i niš nis ulovija.

Franina: Ma ne paran ja tako. Da gremotamo kadi je zeci, fažani, jerebic, ben, bulpin i drugih beštij ud lova.

Jurina: Ma to bi moralo biti nidi daleko, a priko kunfina se ne more tako lako pasati, a ja i ti ne bimo mogli u tih kureti tako lako pasati.

Franina: A ča smo ja i ti najfuiji ljudi da o nas ni breki, ne vode računa? Prislipili nismo ninega, tuje nečemo, a soje nedamo. Pošli bimo do vnačkovih bošak kadi je sakakovega lova, a pokle lova bi mo se lipo silj i pominiiali se o ten svitu, kako gre uvo, kako uno i lipo se napili i najli najboljega rižota, pak kemu kakov kus brajad je li boške udkalali.

Jurina: Ma tuje ni fari uzimati kad nj naše. Ja paran da bi bilo bolje na mjesto da gremo po tujih bošak po lovu da lipo u niken veliken gradu dopremo sve svoje diškurse ča smo he učinili pokle smo počeli biti pametni ja i ti. Nidi u kakovoi lipoj lokandi kadi bi čud svita došlo da gleda i štije naše diškurse.

Franina: Buzarona! Ne zalipila ti se, ne pensaj miga najhuj! Samo ki bi nan takovu lokandu da i u ken gradu na svitu? I bi li ki doša gledati?

Jurina: Takov grad bi se kadi tadi naša, a i ljudi bi se našlo ki bi rekli »Oj rajt«. Jurina i Franina su jedanput hodili vu našu školu. Maještrovica je bila nidi udzgora z priko Učke. Kušeljivali su na saken štrađunu, kantunu i kružerah po našu. Pop he je spovida po našu. Tašu su plačali po našu. Pođištafi, i šekretariji su kušeljiali s njima po našu. Suci, popi i vokati, trgovci i konditeri si su s njima kušeljivali po našu.

Franina: A danas!? Ud sega je ustalo samoto da njihova dica još pomalo kušeljaju po našu i to je olles. Bilo bi lipo da se tin ljuden vud kušencije sve to ipeta dade.

Jurina: Ma ne samo naše diškurse, nego sve libre ča su he po našu napisali još prvo Dobrile naši ljudi po naših kraji bi mo njim mogli udpriti i pokazati i reči ujim: »Štije lipo — uvi libar je napisa ud moje babe pridid na našen jeziku uvega biškup Dobrila. Po uven su kušeljivali ud naših prididi didi! Uvega je napisala Lucina baba, ma vajk po našu i mi ne moremo drugačije pisati libre ko ne po našu, aš i naši didi i prididi gorevali su po našu, aš i naši tiči po naših boškah po našu kantaču, porka ladonja!

Franina: Ala lipo smo se porazgovorili, kahoi da si ti vni Ingleš Cenbrlikalo, a ja vni Frančez Bon, Bon!

ZA SPOMENIK DRU IVANU LAHU

V Ljubliani se je sastavil odbor za postavitev nagrobnega spomenika dru. Ivanu Lahu. Odbor vodita dr. Pavel Karlin in prof. Mirko Šubic. Omenieni odbor je že pridno na delu in zbira gmotna sredstva za postavitev dostojnega spomenika našemu nezlednemu prerano umrlemu rojaku. V ta namen se obrača na vse znance, prijatelie in njegove častilce, da bi prispevali v sklad, iz katerega bo postavljen pokoinemu bisatelju publicistu, zaslužnemu borcu za svobodu in srečo Jugoslavije ter zvestemu prijatelju češkoslovaškega naroda in njegove svetle kulture, dne 18. maja leta 1939. ob obletnici smrti, na pokopališču pri Sv. Križu v Ljubliani nagrobni spomenik v znak prisrčne hvaležnosti za njegovo bogato književno, bojevito novinarsko in vzgojno nacionalno delo.

Prispevke je poslati na Odbor za postavitev nagrobnega spomenika dru. Ivanu Lahu — Ljubljana.

RAZGOVOR S FR. BEVKOM

je prinesel ljubljanski »Slovenec« dne 21. januarja. V razgovoru je naš najplodovitejši pisatelj povedal, kako je pričel delati na literarnom področju. Fr. Bevk je mrenja, da je danes, kljub krizi še vedno močan dotok nove književnosti, ki se bo ne tei duhovni krizi še močno dvignila.

PREDAVANJE IVANA MATETIČA-RONJGOVEGA.

Na beogradskoj radio-stanici održao je u okviru nacionalnog sata g. Ivan Matetič-Rončov prošli tjeđan vrlo lijeo predavanje o istarskoj čakavskoj muzici.

MLADINSKI KOTIČEK

MLADINA V ITALIJI

Priobčujemo ta sestavek, ki je izšel v dijaški reviji »Slovenska mladina« in ki ga je napisal srednješolec iz Primorja.

Malto je držav oziroma vlad, ki tako dosledno in skrbno v svojem duhu vzgajajo in organizirajo omladino že od prvih otroških let, kot to dela italijanska. Zanimajo nas, kakšna je ta vzgoja. Odgovor je kratak: militaristična. Militaristična in še militaristična do skrajnih superlativov.

Preden stopi malček v osnovno šolo, je »figlio della lupa« (sin volkulje), od šestega leta dalje pa nosi v fašistični organizaciji ime »balilla«. Uniforma, navajanje k vojaški disciplini majhna puška in vojaške pesmi. Tako se začne. In v tem duhu se nadaljuje. »Credere« obbedire, combattere! Verjeti, pokoravati se, boriti se (za fašizem, domovino in Duceja). Iz sina volkulje nastane »balilla« (od 6 do 14 leta), iz »balille« »avanguardista« (do 18. leta), »giovane fascista« (do 21. leta), nato »fascista« (Član P. N. F. — Partito nazionale fascista). Preden nastopi fant vojaško službo, ima vsako soboto popoldan in ponekod tudi v nedeljo predpoldan takozvani tečaj »premilitare«, priprava k pravi vojaški službi. Ali telovadnica ali ekserciranje. Strogo obvezno. Dolgi pohodi v kroju, s puško in ostalo opremo. V šoli pa obvezan predmet — cultura militare. Potem vojaška služba. Nato pa — namesto premilitare — postmilitare (do 32. leta)...

Vsa italijanska mladina do 21. leta je organizirana v GIL (Gioventu italiana del littorio). Izjemo tvori le visokošolska mladina, ki je organizirana v GUF-ih (Gruppo universitario fascista). Tako GIL kakor GUF sta neposredno podrejena stranki (P. N. F.). Vse poveljstvo je imenovano od zgoraj. GIL ima vojaške funkcije (premilitare), deluje pa tudi v marsičem slično kot naše sokolske in tudi skavtske organizacije. Opravlja tudi podobno delo kot naša športna društva. Prireja namreč taborišča izlete, počitniške kolonije, pa tudi tekme, prvenstva; posamezne skupine sestavljajo moštva, skrbijo za treninge in so sploh prevzele vlogo športnih klubov. Organizacija GIL-a je namreč urejena po skupinah, ki jih je v vseh večjih mestih po več. drugod pa najmanj po ena.

Ta organizacija obstoji šele kratak čas, prej sta bile na njenem mestu dve drugi. In sicer »Fasci giovanili di combattimento« ki so organizirali premilitare in »Opera Nazionale Balilla«, ki je bila v neposredni odvisnosti od vzgojnega ministrstva. Fašistične skupine posameznih krajev so bile prej mnogo bolj samostojne, kakor so sedaj. Po novem pa so vse to ukinitelj in združili v enotni, strogo centralistični organizaciji — GIL.

Od GIL popolnoma ločeni in sami neposredno podrejeni PNF so le GUF-i, visokošolske organizacije, ki imajo svoj lastni premilitare kakor tudi športne in kulturne sekcije. Radi svojega strogega političnega značaja ter sicer ne oficijalne, pač pa praktične obveznosti, se kljub svojemu monopolnemu stališču študentovskega življenja niso mogli polastiti, pač pa so ga, kolikor ga je ostalo pravega izven GUF-ov, sčasoma skoraj popolnoma uničili. O kakem posebnem študentovskem razredu, oziroma podrazredu v družbi, kakor ga je najti skoraj v vseh drugih državah, ni več sledu. To mi je postalo posebno očitno, ko sem prišel iz Italije na Čehoslovaško. Zanimivo je tudi, da so takse zelo visoke; le na nekaterih univerzah, oziroma mestih so za malenkost višje ali nižje. Razlikujejo pa se tudi po fakultetah (tehnik in medicina sta na primer dražji od jusa ali filozofije), so pa socialno za vse enake, brez ozira na premoženjske razmere. Zaradi tega je jasno, da revnejši sloji na študij še misliti ne morejo. Študenti so le iz meščanskih družin, pretežno iz velikomeščanskih. Toda gotovo prav zanimiv globlji pregled tega vprašanja bi zahteval tudi pregled ekonomskega stanja posameznih slojev v Italiji, kar bi nas pa odvedlo že predaleč.

Študenti se torej že iz omenjenih razlogov zadržujejo napram GUF-u bolj ali manj pasivno in ga zaznavajo samo kot nekaj, kamor je treba vplačevati članarino, da se dobe ekonomske ugodnosti kot so redukcije na železnicah, v kinematografih, pri tramvajskem abonmanu in slično. Pri kulturnih sekcijah večinoma ne sodelujejo, ker jim je sodelovanje ideološko preveč omenjeno in zaradi enostranske vzgoje manjka zanimanja. GUF-i bi brez teh navedenih nedostatkov bili sijajna prilika za udejstvovanje dijakov na vseh področjih, saj jim nudijo debatni večeri in sploh vse sekcije ter tekmovanja (agonali, littoriali) sijajne možnosti udejstvovanja. Tako pa vršijo GUF-i svojo nalogo le v športu. GUF-i so v vseh mestih, kjer so univerze, strokovne visoke šole ali vojaške akademije, visokošolskega značaja. V krajih z manjšim številom visokošolcev se ustanove tako zvanj NUF-i (drobci — Nucleo UF). V svojih raznih sekcijah nudijo, kakor že rečeno, možnost udejstvovanja v vseh športih, umetnosti in deloma celo v znanosti. Imajo zelo agilne alpinistične sekcije, ki prireajo zimске in poletne taborje v krasnih italijanskih Alpah (Dolomiti...). GUF, ki beleži v letu (fašističnem letu, t. j. v »eri fascisti«) največ alpinističnih uspehov, postane za tisto leto nosilec »zlatega cepine« (rosto d'oro). (Trenutno je to milanski GUF). GUF-i prireajo v

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

GLAVNA SKUPŠTINA „ISTRE“ U SPLITU

Za pretsjednika je ponovno izabran Rikard Katalinić-Jeretov

Split, 25. januara. U nedjelju 22. t. mj. održana je V. po redu redovita godišnja skupština »ISTRE« u Splitu. Skupštinu je otvorio pozdravnim govorom društveni pretsjednik naš dragi Barba Rike, koji se u kratko osvrće na prilike naše emigracije i sjetio se naše braće tamo dolje.

Društveni tajnik, gosp. Pero Trepov, izvjestio je o društvenom radu u minuloj godini. Najprije se je osvrnuo na pitanje tajnika. Društvo od svog osnutka boluje od pomanjkanja jednog agilnog tajnika. I prošle godine birana je za tajnicu gdjica Šimurina, ali je morala u toku godine podnijeti ostavku radi bolesti i njemu je povjerena ova dužnost od godišnje skupštine koju vodi uz svestranu pomoć gdjice Stifanić. Apelira na prisutne da se za tajnika izabere lice koje će imati i volje i vremena za savjesno vođenje ove dužnosti.

Prelazeći na rad društva izvještava, da se djelovanje društva sticajem okolnosti moralo da ograniči na humani i socijalni rad, dočim uprava na propagandnom polju nije bila a nije niti mogla biti aktivna. Učinjeni su pokušaji da se osnuje omladinska sekcija, ali se u ovoj akciji nije uspjelo uslijed pomanjkanja razumjevanja i agilnosti kod naših »mladih« u Splitu, za razliku od uspješnog djelovanja u posljednje vrijeme kod nekih naših ostalih organizacija u Jugoslaviji.

Najznačajnije djelovanje društvene uprave ispoljavalo se je na humanom i socijalnom polju. Uprava je nastojala da u svim opravdanim slučajevima, naravno u granicama svojih mogućnosti, priskoči u pomoć svima onima koji su te pomoći bili potrebni. Uprava se je starala da u svim slučajevima, gdje je njen upliv mogao da bude od koristi, intervenira radi učenja naših neuspješnih emigranata, premda ovo da-

nas nije laka stvar, obzirom na činjenicu da nezaposlenost, pogotovo u Splitu, tišti uvelike i domaći element. Uprava je u nekoliko slučajeva sa uspješnom intervenirala što je sve neumorno obavljao naš Barba Rike. Zatim je vršen rad na prikupljanju statističkih podataka, na pribavljanju dozvola boravka i novih karata zanimanja, sticanju državljanstva, pribavljanju potrebnih isprava, isposlovalo se oprost od plaćanja taksa za sticanje državljanstva, davanju savjeta i t. d. Članstvo na koncu godine iznasa 166.

Blagajnički izvještaj dao je g. Vjeko Žnidaršić. Prikazao je u ciframa djelovanje društva na socijalnom i humanom polju. Taj rad je bio dosta obiman i skopčan sa mnogo truda i vremena. Potpore davane su osim u gotovom novcu još i u bonovima za prehranu i prenoćenje. Socijalni rad bio je povjeren gdji Žnidaršić, koja je isti sa mnogo samoprijedora i volje te ljubavi obavljala.

Uime Nadzornog odbora izvjestio je skupštinu g. dr. Rajko Šestan. Revizija blagajničkog poslovanja našla je isto u potpunom redu, te je na osnovu toga predložio razriješnicu staroj upravi, što je jednoglasno prihvaćeno.

Nakon toga pristupilo se biranju nove uprave u koju su ušli gosp. Rikard Katalinić-Jeretov kao društveni pretsjednik, g. dr. Josip Mihajlović kao potpretsjednik, Frano Biščak kao tajnik, a kao blagajnik Vjekoslav Žnidaršić. Ostali odbor sačinjavaju: gospodje Veronika Mezulić i Nikolina Orlandić te gg. Andro Galinović, Vladimir Sinobad i Petar Zubin. U Nadzorni odbor su ušli: gg. dr. Rajko Šestan, dr. Stojan Brajša i Ivan Draščić.

Sa skupštine upućen je pozdravni brzojav Maršalatu Dvora.

ISTARSKO KULTURNO VEČE U ZAGREBU

Prošle je godine Omladinska sekcija društva »Istra« u Zagrebu priredila dječju matineju na kojoj su bile izvedene razne recitacije, pjevanja i igrokazi naših kulturnih radnika. Matineja je imala zavidan uspjeh o kojem je tada naše glasilo pisalo.

4. februara u 8 sati na večer priredjuje Omladinska sekcija po prvi puta »Istarsko kulturno veče« u Učiteljskom domu. Uz svoje redovite usmene novine

koje održava redovito svake subote, od vremena na vrijeme upriliči i koju veću priredbu, kako bi što više propagirala kulturne tekovine svoga naroda i njegovih stvaratelja. Ova puta biti će na programu zastupani svi naši književnici. Naš će otket otpjevati nekoliko naših poznatih pjesama. Slijedeće tačke biti će violina uz pratnju klavira i solo gitara. Pozivaju se svi Istrani i prijatelji da prisustvuju u što većem broju. ODBOR

Iz društva »Istra« u Zagrebu

U znaku sveopće štednje obzirom na gradnju našeg doma uprava društva bila je prisiljena da jednoj te istoj osobi povjeri sakupljanje članskih i ostalih priloga kao i vršenje poslova društvenog poslovođje.

Da se čitav taj rad što je moguće više olakša, uprava društva apelira ovime na sve svoje članstvo, a naročito pak na one koji su materijalno ipak nekako sredjeni, da po mogućnosti uplate svoje mjesečne doprinose odjednom ili barem u dva roka godišnje, jer bi time uvelike olakšali rad društvenom poslovođji koji je u društvu danomice zauzet s ostalim društvenim poslovima.

Budući da se približava vrijeme kada će se održati tradicionalna društvena zabava, uprava društva poziva i moli da bi se u društvenim prostorijama javili svi oni naši svirači sopile i plesači baluna koji bi željeli da dobrovoljno i besplatno izvadaju taj naš narodni ples na zabavi. Odbor

Iz omladinske sekcije »Istre« u Zagrebu

OSNIVA SE PJEVAČKI ZBOR U ZAGREBU

Već je prošlo nekoliko godina, kako je društvo »Istra« ostalo bez pjevačkog zbora, koji je svojevremeno tako lijepo uspijevao i pravio propagandu naše narodne i umjetne pjesme. Priredio je bio nekoliko uspješnih javnih nastupa. Brojio je oko 40 vrlo dobrih pjevača, a odjednom nije bilo od njih glasa. Kako se to moglo dogoditi, nije ni dan danas svima jasno. Naprotiv, svima je jasno da nemamo u Zagrebu svog pjevačkog zbora. Tražiti razloge tome može se samo u tadanjim prilikama koje su vladale u samom društvu čija sekcija je bio i pjevački zbor. Danas, kad su nastupile povoljnije prilike, zahvaljujući sadašnjoj upravi društva »Istra«, koja svaku pozitivnu akciju podupire, odlučila je Omladinska sekcija u zajednici sa Istarskim ak. klubom da ponovno osnuje jedan pjevački zbor koji će biti dostojan reprezentant naše popjevke.

Pozivaju se svi pjevači da u srijedu, dne 1. februara u 8 sati navečer dođu na dogovor u društvene prostorije Žerjavčeva 7, te da započnemo sa aktivnim radom. Pripremni odbor

vseh športih in tudi kulturnih panogah prvenstva in tekmovanja. To so, razen športnih visokošolskih prvenstev raznih provinc agonalni (medfakultetne tekme) in littoriali (vseitalijanska visokošolska prvenstva). — Littoriali se delijo v littorale poletnih, littorale zimskih športov ter littorale umetnosti in kulture. Kot že omenjeno, obsegajo littoriali športa vse sploh možne športe. Littoriali kulture in umetnosti pa obsegajo umetniško kritiko (književno, likovno, glasbeno, gledališče, film), novinarstvo, gledališče, film (inscenacija, arhitektura, režija, dramsko književno delo t. j. tekst oziroma vsebina itd.), glasbo (kompozicija, reproduktivna glasba), književna dela (poezija, proza, drama), slikarstvo in kiparstvo (prirejajo se razstave), arhitekturo, tehniko (ingegneria) itd. Zmagovalec tekem za posameznike dobi znak v obliki zlate črke M (začetna črka ducejevega imena) in naslov »littore« (v tisti eri). GUF-ovo moštvo, ki zmagava, pribori svojemu GUF-u naslov GUF Littoriale. Littoriali imajo namen veličastnih manifestacij fašističnega visokošolstva in se polaga nanie mnogo važnosti.

GUF-i imajo svoj lastni tednik »Libro e moschetto« (knjižica in puška) z uredništvom

v Rimu in Milanu. (Prvotno samo v Milanu). Za premilitare morajo tako člani GIL-a kakor tudi GUF-ov kupiti krog iz lastnih sredstev, puške pa daje vlada. Avanguardisti, giov. fascisti in člani GUF-ov imajo že prave puške, ki bi se v skrajnih primerih tudi rekvirirale kot rezervno orožje.

V šolski sistem bi se bilo treba posebej poglobiti, in bi bilo delo pedagoga strokovnjaka in bi bila to snov za poseben članek. Omejim se zato le na zunajno ureditev.

Srednje šole so ali državne ali privatne. Le-te so ali od države priznane, tako da so državnim enakopravne, ali pa so take, da treba še posebej polagati državne izpite, da je študij priznan. Osnovno šolstvo je skoraj izključno državno, z malimi izjemami, pa tudi občinsko. Srednje šole se dele v klasične, znanstvene in strokovne. Ta razdelitev pa nastopa deloma šele v šestem letu srednje šole. V Italiji so namreč »ginnasi« nato pa tri leta »liceja«, ki je ali klasičen ali znanstven (»scientifico«); slednji je neke vrste kombinacija realke in realne gimnazije. Razen tega pa imajo še strokovne šole (istituto tecnico), ki so večinoma trgovske in imajo več pododdelkov. Matura na slednjih podeli na-

GLAVNA GOD. SKUPŠTINA DRUŠTVA U ZEMUNU

Poziv na sedmu redovnu glavnu skupštinu Udruženja Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu, koja će se održati u nedjelju 5 februara tek. god. u društvenim prostorijama u Domu Kralja Aleksandra I u Zemunu u 3 sata poslije podne.

Dnevni red: 1. Otvaranje skupštine i pozdrav pretsjednika; 2. izvještaj tajnika; 3. izvještaj blagajnika; 4. izvještaj nadzornog odbora; 5. razrešnica staroj upravi; 6. izbor nove uprave i 7. slučajnosti.

Pozivaju se svi članovi udruženja, da neizostavno dodju na ovu glavnu skupštinu tačno u određeno vrijeme. Ovoj skupštini će osim delegata Saveza prisustvovati i veći broj gostiju drugih emigrant-skih društava.

Za slučaj da se u određeno vrijeme ne skupi dovoljan broj članova, skupština će se održati na istom mjestu i sa istim dnevnim redom pola sata kasnije, bez obzira na broj prisutnih članova.

IZ ISTARSKOG AKADEMISKOG KLUBA

U subotu, dne 28. januara o. g. u 8 sati navečer održati će »Istarski akademski klub« članski sastanak sa predavanjem.

Takve će članske sastanke sa raznim predavanjima i referatima klub održavati svake druge subote u prostorijama društva »Istra« Žerjavčeva ul. 7.

Dosadašnjom aktivnom saradnjom više naših članova u vrlo agilnom radu Omladinske sekcije društva »Istra« održavala je ona svake subote usmene novine. Sporazumno sa Omladinskom sekcijom radi se na tome da otsada priredjuju sastanke odnosno usmene novine i klub i sekcija izmjenično svake subote.

Sa svoje strane uprava kluba pozivlje sve svoje članstvo da te naše sastanke posjećuje u punom broju. Isti taj apel upućujemo i svim omladinčima kao i ostalim našim emigrantima s namjerom da zajednički porađimo i proširimo svoju djelatnost za našu emigrantsku stvar.

OBČNI ZBOR »JADRANA« V MARI-BORU

Vabilo na redni letni občni zbor društva kateri se bo vršil u nedeljo, dne 29. januara 1939. ob 9. uri v mali dvorani Narodnega doma s sledećim dnevnim redom: 1. Otvaritev in poročilo predsednika. 2. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 3. Poročilo društvenih funkcionarjev: a) tajnika, b) blagajnika, c) gospodarja in arhivarja, d) načelnice ženskega odseka, e) socialnega odseka, f) pevskega odseka. 4. Poročilo revizorjev. 5. Volitev novega odbora. 6. Sprememba pravil. 7. Slučajnosti. Radi važnosti občnega zbora vabimo vse članstvo, da se občnega zbora udeležijo polnoštevilno. Prijatelji društva in zastopniki drugih organizacij iskreno dobrodošli! ODBOR

ZABAVNI VEČER DRUŠTVA »TABOR« V KAMNIKU

V soboto, dne 11. februara t. l. priredi naše društvo svoj običajni zabavni večer s plesom v kolodvorski restavraciji v Domžalah. Vabimo na to prireditev vse tovarišice in tovariše pa tudi vse prijatelje našega gibanja, ki jim je na tem, da se v nepriljubljeni zabavi nekoliko pomude v naši sredi. Nikomur ne bo žal teh par uric zamude med nami, zakaj, preskrbljeno je za prijetno zabavo pa tudi za izbornu pijačo in jedila.

Obenem pa prosimo bratska društva, naj na ta dan ne prirede kakih sestankov ali zabav v svojem delokrogu, marveč naj poogitirajo za obilo v deležbo na naši zabavi. Prometne zveze so ugodne. Na veselo svidenje!

† KORŠIČ JOŽEF

Iz Kamnika poročajo, da je umrl v Solkanu dne 13. tm. g. Koršič Jožef, bivši mornariški uradnik v Trstu. Pokojni je bil stric našega člana tov. Franca Zavrtaneka. Doživel je lepo starost 68 let. Pokoj njegovi duši, njegovim svojcem pa naše sožalje!

slov »ragioniere« (knjigovodja).

Na univerzah je zanimiva razdelitev na filozofski fakulteti: deli se na filozofski in literarni pododdelek. Slednji (lettere) obsega sploh vse možne glavne predmete kot obvezne in je specializacija možna le po poljubni izbiri stranskih predmetov, po katerih se potem opredeliš v »gruppo storico«, »antico« ali »moderno«. Predmeti kot so n. pr. zemljepis, srednjeveška in novodobna zgodovina, grški in latinski jezik in literatura, zgodovina filozofije, italijanski jezik in literatura, so obvezni za vse tri grupe. Ne glede na ostale specializacije, ki se določajo po izbiri stranskih predmetov, se izvrši specializacija šele z izbiro disertacije. Razdelitev na grupe kot so romanistika, slavistika itd. je pa samo na katoliški univerzi, ki nima z državnimi univerzami nobenih zvez.

Vsako soboto popoldne in deloma še v nedeljo zjutraj so vaje — naprej premilitare, po odsluženi vojaki do 32 leta pa še postmilitare...

Nam je pa glavno, da stvari ne gledamo enostransko, ampak da vidimo dobre in slabe plati in se iz tega učimo. Napačno bi bilo pred tem dejstvom zapirati oči.

Franci.